

การฟ้อง (ตรง) ต่อศาลรัฐธรรมนูญ

ด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อมีคำวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญได้” และวรรคท้าย บัญญัติว่า “การใช้สิทธิตามวรรคหนึ่งต้องเป็นกรณีที่ไม้อาจใช้สิทธิโดยวิธีการอื่นได้แล้ว ทั้งนี้ ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ” โดยศาลรัฐธรรมนูญได้วางหลักเกณฑ์และวิธีการยื่นคำร้องตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๑๒ ดังนี้

๑. ต้องเป็นบุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้อันสืบเนื่องมาจากบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

๒. บุคคลนั้นต้องยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อมีคำวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ และ

๓. ต้องเป็นกรณีที่บุคคลนั้นไม้อาจใช้สิทธิโดยวิธีการอื่นได้แล้ว

แต่อย่างไรก็ตาม จากสถิติคำร้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญดังกล่าว ประชาชนยังไม่เข้าใจเท่าที่ควร จึงส่งผลให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งไม่รับคำร้อง และมีแนวโน้มจะยื่นคำร้องมากขึ้น

หากศึกษากรณีของต่างประเทศ เช่น ศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีซึ่งมีอิทธิพลต่อการตั้งศาลรัฐธรรมนูญไทยพบว่า รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายพื้นฐาน ค.ศ. ๑๙๔๙ มาตรา ๙๑ วรรคหนึ่ง ข้อ ๔ a และข้อ ๔ b และกฎหมายว่าด้วยศาลรัฐธรรมนูญสหพันธ์ ค.ศ. ๑๙๕๑ มาตรา ๑๑ ข้อ ๘ a บัญญัติเกี่ยวกับการร้องทุกข์ตามรัฐธรรมนูญ โดยมีสาระสำคัญสรุปได้ ดังนี้

๑. ประชาชนจะฟ้องคดีโดยตรงต่อศาลรัฐธรรมนูญได้ ผู้ฟ้องคดีต้องได้รับผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพพื้นฐานอันเกิดจากการกระทำของอำนาจของรัฐตามที่รัฐธรรมนูญได้บัญญัติไว้ในมาตรา ๙๑ วรรคหนึ่ง ข้อ ๔ a ที่บัญญัติว่า “บุคคลใดก็ตามที่ได้รับผลกระทบจากการกระทำของอำนาจรัฐต่อสิทธิขั้นพื้นฐานตามที่กฎหมายพื้นฐานกำหนดไว้ บุคคลนั้นเป็นผู้มีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลรัฐธรรมนูญ”

๒. เรื่องที่ประชาชนจะนำมาฟ้องต่อศาลรัฐธรรมนูญได้ ประชาชนผู้ฟ้องคดีต้องไม่มีทางอื่นที่จะไปดำเนินการได้อีกแล้วไม่ว่าจะเป็นการฟ้องต่อศาลอื่นหรือการร้องทุกข์ต่อฝ่ายปกครอง แต่อย่างไรก็ตาม มีข้อยกเว้นอยู่ว่า ถ้าเป็นการฟ้องคดีเพื่อประโยชน์สาธารณะ หรือผู้ฟ้องคดีได้รับความเดือดร้อนเสียหายอย่างร้ายแรงโดยไม้อาจแก้ไขปัญหาได้โดยศาลธรรมดา กรณีทั้งสองดังกล่าวผู้ฟ้องคดีสามารถฟ้องคดีต่อศาลรัฐธรรมนูญได้แห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีโดยตรง

ตัวอย่างกรณีผู้ร้องยังไม่เป็นผู้ถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพ เช่น คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๓๗/๒๕๕๑ ลงวันที่ ๗ ตุลาคม ๒๕๕๑ สรุปได้ว่า ผู้ร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติ

โรงเรียนเอกชน พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๖ มาตรา ๓๓ มาตรา ๓๔ มาตรา ๔๕ และมาตรา ๑๕๕ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓ วรรคสอง มาตรา ๒๕ มาตรา ๓๐ วรรคหนึ่ง มาตรา ๔๑ มาตรา ๔๓ มาตรา ๔๕ วรรคสาม และมาตรา ๘๐ (๓) (๔) ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่า พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. ๒๕๕๐ เป็นกฎหมายที่รัฐตราขึ้นใช้บังคับ การที่กฎหมายจะละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลหรือไม่ ต้องพิจารณาเป็นรายกรณีไป หากให้มีการยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยได้ทุกกรณี ย่อมทำให้กฎหมายทุกฉบับเมื่อประกาศใช้แล้ว บุคคลที่รู้สึกหรือมีความเห็นว่าการกฎหมายนั้นอาจกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของคนที่ร้องขอให้วินิจฉัยว่า ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญได้ทุกฉบับและทุกคน ตามคำร้องยังไม่ปรากฏว่า สิทธิและเสรีภาพของผู้ร้องถูกละเมิดโดยพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. ๒๕๕๐ แต่อย่างไร เพราะยังมีกระบวนการที่ต้องดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายดังกล่าวอีก ดังนั้น เมื่อผู้ร้องยังไม่เป็นผู้ถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพโดยพระราชบัญญัติดังกล่าว คำร้องจึงไม่เข้าเงื่อนไขตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง ประกอบข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. ๒๕๕๐ ข้อ ๒๑ วรรคหนึ่ง จึงมีคำสั่งไม่รับคำร้อง

ตัวอย่างกรณีคำร้องที่ยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญที่ไม่ใช่บทบัญญัติแห่งกฎหมาย เช่น คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๔/๒๕๕๑ ลงวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ สรุปได้ว่า คำร้องของผู้ร้องเพียงแต่กล่าวอ้างว่า การกระทำของบุคคลและเจ้าหน้าที่ของรัฐ ในการดำเนินคดีอาญาต่อผู้ร้อง เป็นไปโดยมิชอบเท่านั้น ผู้ร้องหาได้ยื่นคำร้องเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญตามหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แต่อย่างไร ดังนั้น คำร้องของผู้ร้องจึงไม่เข้าเกณฑ์ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ ที่ศาลรัฐธรรมนูญจะรับไว้พิจารณาวินิจฉัยได้ ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งไม่รับคำร้องของผู้ร้อง

ดังนั้น กรณีการฟ้อง (ตรง) ต่อศาลรัฐธรรมนูญจะต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่ศาลรัฐธรรมนูญได้วางไว้ กล่าวคือ ต้องเป็นบุคคลอาจเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลก็ได้ที่ถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพโดยตรงที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ ส่วนบทบัญญัติแห่งกฎหมาย หมายถึง กฎหมายที่ออกโดยองค์กรที่ใช้อำนาจนิติบัญญัติ ได้แก่ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติและพระราชกำหนด นอกจากนั้น ต้องเป็นกรณีบุคคลนั้นไม่อาจใช้สิทธิโดยวิธีการอื่นได้แล้ว ได้แก่ ผู้ตรวจการแผ่นดิน คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และศาล

เพื่อให้เกิดผลในการปฏิบัติและประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจในการใช้สิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญดังกล่าวมากยิ่งขึ้น สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นส่วนราชการที่เป็นหน่วยงานอิสระ รับผิดชอบงานธุรการและสนับสนุนการทำหน้าที่ของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จึงได้จัดการเสวนาทางวิชาการขึ้นโดยระดมสมองจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อกำหนดกลยุทธ์การสร้างความรู้ความเข้าใจให้เข้าถึงประชาชนในระดับรากหญ้า และจัดตั้งศูนย์บริการประชาชน ทั้งนี้ เพื่อให้ประชาชนใช้สิทธิฟ้อง (ตรง) ต่อศาลรัฐธรรมนูญได้อย่างเป็นรูปธรรมภายใต้คำขวัญว่า “ยึดหลักนิติธรรม คำจูนประชาธิปไตย ห่วงใยสิทธิและเสรีภาพของประชาชน”